

Plast i kommande avfallsplaner, lagstiftning, ekonomi och klimataspekter

Pär Johansson

Bakgrund

Kommunal avfallsplan är ett lagkrav reglerat i miljöbalken, ska beslutas i kommunfullmäktige

Gäller alla hushåll och alla kommunala verksamheter, och om annat Avfall om kommunen har rådighet

Dalarnas kommuner samarbetar sedan 2006 om att ta fram kommunala avfallsplaner och dess genomförande, även om det primärt sker lokalt

Sedan ett antal år tillbaka koordinerar Länsstyrelsen sitt miljömålsarbete kring avfallshantering med detta arbete

Nuvarande planperiod gäller 2018 – 2022

Revidering genomförs för planperiod 2023 – 2030

Viktigt skapa koordination med kommunens hållbarhetsarbete i övrig och bred förankring

Nästa steg

Mars – april

Förankra revidering
i kommuner

Bildande av arbetsgrupper kopplat till
temaområden

Feb - dec

Seminarier och WS

Jan – april 2023

Slutförande av
avfallsplaner
(kretsloppsplaner)

April – juni 2023

Remiss och utställning

Hösten 2023

Beslutsprocess

Revidering avfallsplaner (kretsloppsplaner)

Förebygga och återanvända
genomsyrar hela arbetet som
sedan kategoriseras i
temaområden

Temaområden, beröring plast

Miljömässig upphandling och kommunal resurshushållning

Minska matsvinn

Minska användning av plast och dess klimatpåverkan

Hållbar textilanvändning

Hushållens konsumtion

Förpackningar och returpapper

Klimat effektiv hantering kommunalt avfall

Hållbara återvinningscentraler

Återanvända och återvinna byggavfall och effektiv masshantering

Minska nedskräpning

Giftfri miljö

Sveriges handlingsplan för plast (feb 2022)

- En hållbar plastanvändning är nödvändig för att uppnå merparten av de 17 globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030
- Globalt tillverkas 99 procent av plasten i dag av fossil olja
- 19 % av den globala koldioxidutsläppen härrör från plast
- Globalt sett ökar både tillverkningen och användningen av plast, 25 ggr sedan 1960 och fördubbling till 2040
- I Sverige uppkommer ungefär 1,7 miljoner ton plastavfall årligen, varav nästan 80 procent förbränns. Ca 10 % materialåtervinns.
- 40 % utgörs av plastförpackningar
- Nedskräpning av plast stort problem, fimpas står för ca 70%
- Stort marint problem, 80-85% utgörs av plast

Regeringens mål för plast

2025	Högst 40 tunna plastbärkassar förbrukas per person och år	Förordning (2016:1041) om plastbärkassar.
2026	Förbrukningen av muggar och matlådor i engångsplast har minskat med 50 procent	Förordning (2021:996) om engångsprodukter
	Av nya förpackningar på marknaden ska andelen som är återanvändbara ha ökat med 20 procent Av de förpackningar	Etappmål
2030	Nedskräpningen utomhus av förpackningar i engångsplast har minskat med 50 procent	Förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar).
	Nedskräpning av fimpar och portionssnus utomhus har minskat med 50 procent	förordning (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter).
	Plastförpackningar ska i genomsnitt innehålla minst 30 procent återvunnen Plast	Förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar)
2045	Senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, därefter endast negativa utsläpp	Etappmål

Förslag förordning förpackningar

- Kommunalt insamlingsansvar förpackningar
- Kommunerna ska ersättas av producenterna
- Kommunen ska samla in hushållens avfall som består av pappers-, plast-, glas- och metallförpackningar från den fastighet där avfallet producerats (fastighetsnära insamling). Ansvaret innefattar insamling från allmän plats
- Producenter ska betala nedskräpningsavgifter som en följd av engångsdirektivet. Användas för att städa och förebygga nedskräpning av plast utgör engångsprodukter, där ex fimpar ingår.

Förslag förordning förpackningar

- Mål förpackningar som innehåller mer än 50 procent plast är målet att i genomsnitt minst 30 procent av förpackningsmaterialet ska bestå av återvunnen plast senast från och med 2030. Producent ska effektivt bidra till att nå målet
- Mål förpackningsavfall av **plast** - minst 50 procent per år till och med år 2029 och därefter minst 55 procent – nu kring 35 %
- I fråga om förpackningar som är engångsplastprodukter är målet att nedskräpningen utomhus ska ha minskat med 50 procent år 2030 jämfört med år 2023. Producent ska effektivt bidra till att nå målet
- Förordning väntas beslutas juni 2022

Merparten av plastförpackningarna som samlas in från hushåll sorteras och upparbetas på Svensk Plaståtervinnings anläggning i Motala som stod klar 2019, ny anläggning klar 2023.

<https://www.svenskplastatervinning.se/site-zero/>

Dalarna - plastanvändning

2600 ton plastförpackningar samlas in via återvinningsstationer till materialåtervinning (8 kg/person).

38 300 ton restavfall under kommunalt ansvar går till förbränning varav 5300 ton (14%) utgörs av felsorterade plastförpackningar (16 kg/person)

- Innebär klimatpåverkan (jämfört återvinning) med ca 3,2 milj ton motsvarande 1800 personbilar (materialåtervinning) och ca 5 mkr i onödig årlig förbränningskostnad. Förebyggande ger 3,5 ggr högre klimatnytta.

18 300 ton brännbart grovavfall går till förbränning varav ca 2750 ton utgörs av plast (8,5 kg/person)

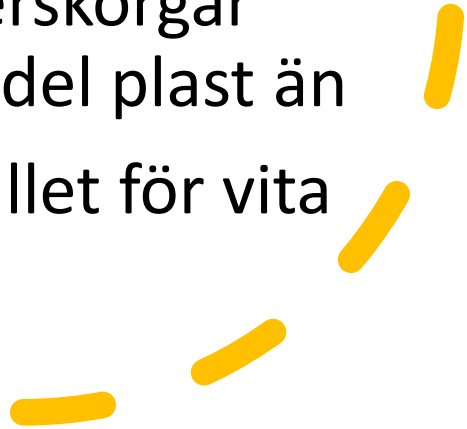
- Innebär utebliven klimatnytta 1,7 milj ton CO_{2e} motsvarande 950 personbilar (materialåtervinning) och 2,8 mkr i onödig årlig förbränningskostnad. Förebyggande ger 3,5 ggr högre klimatnytta

Dalarna – förbränning plast

- Ca 145 000 ton avfall inhemskt avfall förbränns i Dalarna (Avesta, Borlänge, Mora)
 - Räknat med 40 % fossilt innehåll medför det ca 60 000 ton plast
 - Innebär utebliven klimatnytta ca 36 milj ton motsvarande 20000 personbilar (materialåtervinning). Förebyggande ger 3,5 ggr högre klimatnytta.
- Av detta är ca 60 000 ton kommunalt avfall
 - varav ca 8000 ton plast
- Kvar 85 000 ton inhemskt avfall från verksamheter med betydande plastinnehåll...

Dalarna – Offentlig upphandling plast

Offentliga inköp, exempel utifrån UhC mars –
nov 2021

- 16 600 st tallrikar av bagasse
 - 23 000 st pappmuggar (även plastmuggar köps än 😞)
 - Över 60 000 bestick av trä istället för plast
 - 30 400 Papperssugrör
 - 270 000 Påsar, sopsäckar, papperskorgar biobag - dyrare o man köper en del plast än
 - 673 000 st oblekta servetter istället för vita
-

Attityder och beteenden

87 % av hushållen i Dalarna anger att de källsorterar ganska eller mycket plastförpackningar, jämfört 83 % år 2017

85 % av hushållen i Dalarna anger att de undviker köpa nya plastpåsar i mataffär, jämfört med 50 % år 2017

Mål och åtgärder kretsloppsplan, exempel

Exempel Mål 2030	Temaområde	Exempel åtgärder 2023 - 2030	Indikatorer	Aktörer
<ul style="list-style-type: none">Minska mängden plast under kommunalt ansvar till förbränning med XX%	<ul style="list-style-type: none">Minska användning av plast och dess klimatpåverkanFörpackningar och returpapperHållbara återvinningscentraler	<ul style="list-style-type: none">Utveckla system för fastighetsnära insamlingMäta andel fossil plastMiljöstyrning	<ul style="list-style-type: none">Innehåll plast i restavfallInnehåll plast i brännbart grovavfallAttityder källsortera plastförpackningar	DalaAvfall/ renhållare

Mål och åtgärder kretsloppsplan, exempel

Exempel Mål 2030	Temaområde	Exempel åtgärder 2023 - 2030	Indikatorer	Aktörer
<ul style="list-style-type: none">• Minska inköp av plast med XX%• Miljökrav i alla upphandlingar• Minska klimatpåverkan av plast med XX• Andel biobaserad/återvunnen plast	<ul style="list-style-type: none">• Miljömässig upphandling och kommunal resurs-hushållning	<ul style="list-style-type: none">• Kommunala beslutsstöd (ex miljöpolicy, Hållbarhetskriterier upphandling)• Utbildning beställare, inköpare• Utveckla och etablera UhC mål och samhällsutmaningar 2.0• Kartlägga inköp av plast• Uppföljning klimat och ekonomi	<ul style="list-style-type: none">• Inköp engångsplast• Inköp förnybar plast• Upphandlingar med miljökrav (avancerad, spets)• Klimatpåverkan	UDD UhC, upphandlings- enheter Kommunala beställare

Mål och åtgärder kretsloppsplan, exempel

Exempel Mål 2030	Temaområde	Exempel åtgärder 2023 - 2030	Indikatorer	Aktörer
<ul style="list-style-type: none">Minska mängden plastskräp med 50 % (fimpar)	<ul style="list-style-type: none">Minska nedskräpning	<ul style="list-style-type: none">SkräpmätningarKampanjer ex tobak och snabbmatrestaurangerOrganisera hantering nedskräpningsavgifter (ev 25 mkr/år)	<ul style="list-style-type: none">Resultat skräpmätningDeltagande skräpplockardagarKundomdöme nedskräpning	DalaAvfall/ renhållare Kommuner HSR Visit Dalarna

Mål och åtgärder kretsloppsplan, exempel

Exempel Mål 2030	Temaområde	Exempel åtgärder 2023 - 2030	Indikatorer	Aktörer
Öka materialåtervinning av byggavfall	<ul style="list-style-type: none">Återanvända och återvinna byggavfall och effektiv masshantering	<ul style="list-style-type: none">Samla in sorterat byggavfallUtbildning hållbarhetskriterier, ex nya byggstöd nybyggnadBeställarstödTillsynByggdepåUtbildning		Byggdialog Dalarna UDD UhC, upphandlingsenheter Kommunala beställare DalaAvfall/renhållare

Reflektioner från dagen

- Samarbete där många aktörer bidrar utifrån sina perspektiv att förebygga avfall under den gemensamma devisen "Dalarna minskar avfallet". Att en kommun/part gör bra saker är gott men det är bättre om många bidrar – då skapas förändring
- Projekt "Minska inköp av engångsplast" är liksom Minskat matsvinn initiativ som avser etablera samarbete och arbetssätt mellan berörda parter. Vi bör fundera på vad som kan drivas i projektform 2023-2030....
- Stor vikt att förbereda och organisera upphandling
- Gemensam efterfrågan i "beställarnätverk", med samarbete leverantörer. Kanske fundera på innovationsupphandlingar/-tävlingar.
- Upphandlingsmyndigheten har stöd för hållbarhetskriterier vid upphandling inkl hållbar plastanvändning (ex klimataspekter) som verkar tillämpas i hög grad – kan finnas anledning kartlägga, mäta, följa upp och kommunicera i ökad utsträckning. Konkretiserar nytta – ger stöd för prioriteringar men också bekräftelse.
- Nya avfallskrav byggprojekt – stora mängder – ökade krav sortering – Byggdialog, UDD mfl har en roll

Reflektioner från dagen

- Naturvårdsverk har uppdrag som "platsamordnare" i Sverige, tillvarata i kommande seminarier och insatser i Dalarna
- Pågår uppdatering av plastkartläggning
- Pilotverksamheter viktiga för att få verklighetsbaserat förankring
- Fortsätta med utbildnings- och filmmaterial från samarbetet inom kost till fler områden, ex upphandling, beställare, etc
- Ta fram bank med goda exempel att tillämpa i verksamheter..(UhC har upphandlingsexempel)
- Med stöd av nationell kunskap identifiera olika plastprodukters egenskaper (farlig, återvinningsbarhet, etc) och användningsområde – underlag styra inköp (kanske redan finns hos upphandlingsmyndigheten), kanske ta fram enkel guide
- Övergripande kommunala mål kan kompletteras med enkla nedbrytbara mål på verksamhetsnivå
- UhC har viktiga måldokument, verktyg och arbetsmetoder att utgå ifrån
- Hur tillvarata samarbetet UhC med hela Dalarna ?

Reflektioner från dagen

- Skiften ger intressanta konsekvenser – ex kopplat till behovet av skogsråvara som också efterfrågas i andra sammanhang för minskad klimatpåverkan
- Avfallstrappan central – förebygga viktigast (undvika köpa och använda)
- Viktigt med systematik (mätning, uppföljning, etc)
- Det blir allt dyrare att förbränna plast – ger långsiktiga ekonomiska incitament att undvika plast
- Det kan bli ekonomiska incitament undvika plast till förbränning
- Plast i förbränning sliter också på avfallspannor
- Arbetet är långsiktigt – det som idag kräver en ansträngning ska bli helt naturligt år 2030 – omvärldsbevaka - några måste gå före – alla ska med – samarbete ”Dalarna minskar Avfallet”